

CZU: 341.96:339.187.6

DOI: [10.5281/zenodo.3887534](https://doi.org/10.5281/zenodo.3887534)

ABORDĂRI COGNITIVE ALE LEASINGULUI CA INSTITUȚIE INTERDISCIPLINARĂ A DREPTULUI INTERNAȚIONAL ȘI EUROPEAN PRIVAT

Adrian CREȚU

Universitatea de Stat „Dimitrie Cantemir”

Prezenta publicație este consacrată analizei aspectelor cognitive ale noțiunii, relevanței și gradului de studiere în literatura de specialitate a leasingului financiar internațional ca instituție și normă juridică, comună mai multor ramuri de drept privat.

Investigația continuă cu analiza reglementărilor legislației naționale, europene și internaționale, a fondului doctrinar și a practicii judiciare referitoare la instituția leasingului studiat prin prisma normelor de drept comercial internațional.

Se demonstrează apartenența *instituției leasingului financiar internațional* la profilul științific *drept privat*; specialitatea 553.06. – *drept internațional și european privat* în cadrul sistemului de drept al Republicii Moldova, precum și al altor ramuri de drept național, dobândind astfel un caracter interdisciplinar.

Cuvinte-cheie: *doctrină națională, europeană și internațională, leasing financiar internațional, instituție interdisciplinară, drept internațional și european privat.*

COGNITIVE APPROACHES TO LEASING AS AN INTERDISCIPLINARY INSTITUTION OF INTERNATIONAL AND EUROPEAN PRIVATE LAW

This publication is devoted to the analysis of the cognitive aspects of the notion, relevance and degree of study in the specialized literature of international financial leasing as an institution and common legal norm of several branches of private law.

The investigation continues with the analysis of the national, European and international legal regulations the juridical practice and the doctrinal fund regarding the leasing institution studied under the rules of international commercial law.

It is demonstrated that the international financial leasing institution belongs to the scientific profile: private, specialty 553.06. – *International and European Private Law* and the legal system of the Republic of Moldova, and other branches of national law, thus gaining an interdisciplinary character.

Keywords: *National, European and International Doctrine, international financial leasing, interdisciplinary institution, international and European private law.*

Introducere

Studierea cognitivă și aplicabilă a instituției contractului internațional, în general, și a celei de leasing financiar, în special, duce la dezvoltarea relațiilor comercial-economice cu statele Uniunii Europene și ale lumii din perspectiva integrării economiei Moldovei¹ în economia europeană și mondială. Un rol important, în acest sens, îl joacă progresul tehnico-științific, procesul de integrare europeană și tehnologiile informaționale.

Însă, actualmente relevanța leasingului este tot mai mare datorită accesibilității sale privind investigațiile teoretice și empirice pe piața de capital investițional a statelor sud-est europene, inclusiv a Republicii Moldova.

1. Noțiunea, relevanța și gradul de cercetare în literatura de specialitate a instituției leasingului financiar internațional

Sintagma „*abordări cognitive*” [1] provine de la verbul francez „*aborder*” care semnifică în sens lingvistic „*a începe studierea unei probleme*”, și adjectivul „*cognitiv*” de la franțuzescul „*cognitif*” care se referă la „*capacitățile și mecanismele accederii la cunoștințe ...*”, iar în *sens juridic* al prezentei publicații semnifică gradul de cunoaștere și studiere în literatura de specialitate a instituției leasingului financiar internațional propriu-zis.

¹ Asemenea tendință rezultă din art.4 alin.(3) al Legii privind reglementarea de stat a activității comerciale externe a Republicii Moldova, nr.1031 din 08.06.2000, cu modificările ulterioare: „În scopul integrării economiei sale în economia mondială, Republica Moldova poate participa, conform principiilor și normelor de drept internațional general acceptate, la tratatele internaționale cu privire la uniunile vamale și zonele de comerț liber”.

Deci, „capacitățile și mecanismele de studiere și cunoaștere a instituției interdisciplinare a contractului de leasing internațional” sunt utilizate atât ca norme juridice generale, în cadrul legislației naționale și disciplinelor de drept public din sistemul de drept al Republicii Moldova (principii fundamentale de drept constituțional (art.9, 126 din Constituția RM), precum și ca norme juridice speciale: bancare (art.14 din Legea privind activitatea băncilor), vamale (art.69 alin.(4), art.73 ain.(3) Cod vamal al RM), fiscale (art.5 pct.18) Cod fiscal RM).

La fel, și în cadrul disciplinelor de drept privat, precum: drept investițional (art.126 alin.(2) lit.h) din Constituția RM, art.3 din Legea privind investițiile în activitatea de întreprinzător), drept civil (art. 1314-1328 Cod civil al RM), drept antreprenorial (art.3 din Legea cu privire la leasing etc.), dreptul comercial internațional (art.4 alin.(3) din Legea reglementării de stat a activității comerciale externe), drept internațional privat (art.2576-2671 Cod civil al RM), drept european privat (Acordul de Asociere încheiat între UE-RM, art.3 din Regulamentul (CE) nr.593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) etc.).

Prin urmare, instituția juridică a leasingului internațional, precum și operațiunile economice de acest fel, s-au dezvoltat în statele Europei de Vest, ca mai apoi, după anii 1990, să evolueze și în unele state ale Europei de Est, precum Polonia, Slovacia, România, Bulgaria, Moldova, Ucraina, Georgia și alte state ex-socialiste.

Operațiile de leasing financiar internațional reprezintă o alternativă pentru persoane fizice (cetățeni) și agenții economici din Republica Moldova, inclusiv cei străini, pentru modernizarea ramurilor economiei naționale, când creditarea bancară este mult mai costisitoare și nu satisface necesitățile cererilor pieței autohtone în sectoarele public și privat.

La ora actuală (anul 2019) în Republica Moldova creditele acordate de sistemul bancar sunt de 16-20-24%, în comparație cu România 7-9%, Franța, Germania, Italia 3-4% anual.

Astfel, o cunoaștere aprofundată și detaliată a instituției leasingului internațional în toată complexitatea sa va duce la fructificarea practică nu doar ca instituție, ci și ca instrument juridic utilizat de agenții economici, și, respectiv, la modernizarea ramurilor economiei naționale cu tehnică și tehnologii de ultimă generație pentru a atinge nivelul de dezvoltare a economiei statelor membre ale Uniunii Europene.

Statistica demonstrează că în anul 2019 pe piața internă a Republicii Moldova activau în jur de 20 de companii specializate în leasing², iar numărul lor crește mereu, odată cu penetrarea investițiilor străine din cadrul statelor membre ale Uniunii Europene și ale celor asociate, precum Turcia, Ucraina etc.³. Deci, observăm că marea lor majoritate sunt create de bănci sau colaborează cu băncile autohtone sau străine.

Astfel, leasingul continuă să fie intens aplicat în practică, prin prisma operațiunilor financiar-economice internaționale și astfel va dezvolta diverse sectoare economice, precum agricultura, construcțiile, industria, transportul etc., caracteristice economiilor naționale și altor state sud-est europene.

În cele ce urmează, ne vom referi doar la unele varietăți ale instituției leasingului, precum cel financiar și operațional.

Conceptul doctrinar al **contractului comercial internațional** ca componentă a ramurii Dreptului Comercial Internațional, iar din ea face parte și instituția leasingului financiar, este expus în opiniile unor savanți, exponenți ai marilor sisteme de drept *common law* și *romano-germanic*.

Astfel, **Hans Van Houtte** în lucrarea sa *The Law of International Trade, Sweet and Maxwell* [2] menționează că ramura dreptului comercial internațional „cuprinde normele juridice privind tranzacțiile comerciale transnaționale”... și „relațiile financiare care acompaniază aceste tranzacții”.

Alți autori, **Jean-Michel Jacquet** și **Philippe Delebecque**, în studiul *Droit du commerce international* [3] afirmă că „operațiile de comerț internațional se desfășoară prin intermediul contractelor...”.

La rândul său, **Tudor R. Popescu**, în monografia *Dreptul comerțului internațional*, susține că atât în doctrină, cât și în practica internațională se consideră că nu există o definiție absolută a noțiunii „caracter

² Enumerăm doar câteva companii specializate în leasing financiar internațional care activează în Moldova: MAIB-Leasing S.A. <http://www.leasing.md>; Raiffeisen International-raiffeisen-leasing.com, Express; Leasing S.R.L., <http://www.expressleasing.md>; Euroleasing <http://www.euroleasing.md>; BS-Leasing Grup S.A. <http://www.bs.leasinggrup.md>; Premier leasing <http://www.premier-leasing.md> etc.

³ Ne referim la investițiile Turciei în Republica Moldova, unde capitalul său financiar crește în ramura construcțiilor hoteliere și comerciale, precum Leo Grand, Malldova din mun. Chișinău, estimate la miliarde euro, dar și la investițiile Ucrainei în Republica Moldova etc.

internațional" al unei operații comerciale. Pentru definiția acestui caracter „internațional” se utilizează atât criteriile juridice, cât și criteriile economice. *Criteriile juridice* se referă la punctele de legătură ale raportului juridic, și anume: locul încheierii raportului juridic, cel al executării obligației, domiciliul sau reședința persoanei fizice, sediul persoanei juridice etc. *Criteriile de ordin economic* se referă la impactul economic al operației, cum sunt mișcarea de valori peste frontiere, incidența operației respective asupra relațiilor economice cu străinătatea, repercusiunile asupra rezervelor de devize ale țării etc. [4].

În studiul său monografic *Dreptul comerțului internațional* **D.Mazilu** menționează: „*Leasing-ul financiar, se caracterizează prin aceea că în perioada de bază a închirierii sunt recuperate prețul de export, costurile auxiliare și se obține un anumit beneficiu. În perioada leasingului de bază părțile nu au dreptul să rezilieze contractul, ele fiind ținute să-și îndeplinească toate obligațiile asumate*” [5].

L.Gribincea, în lucrarea *Dreptul comerțului internațional*, cercetează caracterul generic al contractului internațional de leasing referindu-se doar la unele forme ale sale. Comparând leasingul financiar cu cel operațional, concluzionează: „*Leasing-ul financiar se deosebește de leasingul operațional prin faptul că în perioada de bază a închirierii sunt recuperate prețul de export, costurile auxiliare și se obține un anumit beneficiu*” [6].

Autorii **I.Mămăligă** și **A.Crețu**, în publicația *Leasingul – contract modern în dreptul comerțului internațional*, referindu-se la cunoașterea importanței instituției leasingului, deduc următoarele: „*...operațiunile de leasing internațional servesc drept catalizator pentru dezvoltarea ramurilor economiei naționale, iar prin operațiunile de import-export ale tehnicii și tehnologiilor avansate are loc modernizarea țării. Actualmente, asemenea proces lent nu satisface ritmul de creștere economică, nici aspirațiile și doleanțele cetățenilor la un trai decent. Respectiv, Republica Moldova are tendințe de aliniere la familia statelor membre ale Uniunii Europene. Parteneriatul public-privat este decisiv în acest sens, precum și în modernizarea agriculturii, ramurilor de prelucrare a materiilor prime, a industriilor grea și ușoară, farmaceuticii, aeronauticii, transportului, construcțiilor și altor ramuri ale economiei naționale. Ambele sectoare sunt în legătură directă cu libertățile de circulație a bunurilor, capitalului, serviciilor și persoanelor*” [7].

Referindu-ne la gradul de cercetare în literatura de specialitate a instituției leasingului financiar internațional, observăm că în aceasta se face o delimitare a concluziilor de cele făcute în alte lucrări și atestăm o continuitate a investigațiilor științifice proprii în domeniul respectiv pentru obținerea de noi rezultate.

Astfel, în Republica Moldova o teză, în acest sens, aparține autoarei **Cristina Martin**, intitulată *Reglementarea juridică a operațiunilor de leasing financiar în Republica Moldova (aspecte comparate)*, susținută public în 2007. Scopul urmărit în teză constă în analiza leasingului intern în toată complexitatea și evoluția sa, stabilirea naturii juridice și determinarea locului acestuia în sistemul ramurii dreptului civil.

Într-o altă teză, având titulatura *Legea aplicabilă actelor juridice cu privire la condițiile de fond și de formă în dreptul internațional privat*, autorul **Raluca-Oana Andone** urmărește scopul de a valorifica reglementările legale, opiniile doctrinarilor și experiența jurisprudențială a acestei materii, precum și nivelul de aliniere a legislației moldave la cea europeană. La fel, analizează aspectele de drept material și conflictual, cercetează legislația Republicii Moldova, a României, Franței și Poloniei – ultimele două ca modele de armonizare a legislației naționale cu cea a Uniunii Europene, luând în considerare și marile sisteme de drept: continental (romano-germanic), european (UE) și *common-law*.

Prin urmare, considerăm că au rămas neinvestigate unele aspecte ale leasingului internațional, precum cel legat de atragerea investițiilor străine prin mișcarea de capital financiar și alte mărfuri din unele state ale Uniunii Europene spre Republica Moldova, care face obiectul prezentei lucrări.

2. Apartenența instituției leasingului financiar internațional în sistemul de drept al Republicii Moldova la profilul științific drept privat, specialitatea 553.06. – drept internațional și european privat

În continuare investigăm doar instituția juridică a leasingului internațional în cadrul sistemului de drept al Moldovei, delimitându-l de contractul de leasing financiar ca *act juridic extern propriu-zis*, care face obiectul unei alte publicații separate.

Așadar, sub aspectul structural al sistemului de drept al Republicii Moldova se face distincție între ramurile de drept public și cel privat. La rândul său, dreptul privat se împarte în mai multe ramuri, subramuri, instituții ramurale sau interdisciplinare, norme juridice generale și speciale, clasificate în norme materiale și conflictuale (norme de drept internațional și european privat), norme convenționale și cutumiare care derivă din tratatele de drept internațional și european privat.

Afirmăm că problematica leasingului financiar și operațional internațional ca componente ale instituției juridice este studiată în literatura de specialitate juridică din Moldova, din România și din alte state europene.

Facultățile juridice, economice, de finanțe și de relații economice internaționale ale instituțiilor de învățământ superior din Moldova⁴ și din alte state europene, precum universitățile din România⁵, Franța⁶, Marea Britanie⁷, Italia⁸, acordă o atenție deosebită în programele lor de învățământ leasingului ca instituție juridică și act internațional.

Cunoașterea acestei instituții este relevantă prin faptul că prin operațiunile de comerț exterior ale leasingului financiar pot fi modernizate ramurile economiei naționale a statelor europene, inclusiv a Republicii Moldova. Prin urmare, apare logic întrebarea, dacă leasingul are puncte de tangență cu ramurile și subramurile dreptului public, precum dreptul constituțional, dreptul vamal, dreptul bancar, dreptul fiscal etc. O altă întrebare ar fi, dacă instituția leasingului financiar internațional aparține mai multor ramuri de drept privat în cadrul sistemului de drept al Republicii Moldova ori este o instituție ce ține de o singură ramură de drept privat.

Așadar, Noul Dicționar Universal al Limbii Române se referă la instituția juridică de ramură ca obiect generic definind-o ca instituție care reprezintă „*ansamblul normelor (juridice) care reglementează o anumită categorie de relații sociale*” [8].

O altă definiție a instituției juridice este redată în Dicționarul Explicativ al Limbii Române: „*Formă de organizare a raporturilor sociale, potrivit normelor juridice stabilite pe domenii de activitate*” [9].

Prin urmare, observăm că ambele definiții sunt limitate, în primul rând, la o anumită categorie de raporturi sociale, iar, în al doilea rând, într-un anumit domeniu de activitate; deci, rezultă că aceste categorii de relații sociale sunt studiate în cadrul unei singure ramuri de drept.

Pe noi ne interesează specialitatea 553.06 – *drept internațional și european privat* [10], care aparține mai multor ramuri și subramuri de drept. În acest context, ne referim la *instituția interdisciplinară* [11] a *leasingului internațional* ca obiect de investigație al prezentei publicații, mult mai complexă și care guvernează, prin normele sale juridice, unele relații înrudite și interdependente ale diverselor ramuri de drept public și privat.

Prin urmare, în opinia noastră, *contractul de leasing financiar internațional este o instituție juridică formată din normele mai multor ramuri și subramuri de drept privat, fiind studiat și reglementat de norme de drept: civil, antreprenorial, investițional, comercial internațional⁹, internațional și european privat și tangențial guvernate de normele de drept public, precum constituțional, vamal, bancar, fiscal etc.*

Dreptul constituțional ca ramură de drept public se referă la principiile fundamentale privind proprietatea, iar companiile de leasing (persoane juridice), inclusiv statul, pot forma atât proprietatea publică, cât și cea privată, constituită din bunuri materiale și intelectuale. Prin urmare, leasingul reprezintă o instituție studiată de diverse ramuri ale dreptului, inclusiv de dreptul internațional și european privat.

Astfel, la art.9 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova se prevede: „*Piața, liberă inițiativă economică, concurența loială sunt factori de bază ai economiei*”, iar la art.126 alin.(2) lit.b) se precizează: „*Statul trebuie să asigure libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție*”.

Normele juridice vamale, stipulate în art.69 alin.(4) din **Codul vamal** al RM [12] prevăd următoarele: „*Termenul de aflare sub regim vamal de admitere temporară a mărfurilor plasate în baza unui contract de leasing operațional se va stabili în funcție de durata contractului de leasing, dar nu va depăși 3 ani*”, iar

⁴ Moldova: Universitatea de Stat din Moldova, Academia de Studii Economice din Moldova, Universitatea Liberă Internațională, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”, Universitatea de Stat Aleco Russo din Bălți etc.

⁵ România: Universitatea din București, Academia de Studii Economice din București, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Universitatea de Vest din Timișoara, Universitatea din Craiova etc.

⁶ Franța: Universitatea Pantheon-Sorbonne (Paris I), Universitatea Sorbonne Nouvelle (Paris III), Universitatea Paris –Sorbonne (Paris IV), Universitatea Paris Descartes (ParisV), Universitatea din Strasbourg, inclusiv cele trei universități fuzionate (Universitatea „Louis Pasteur”, Universitatea „Marc Blach”, Universitatea „Robert Schuman”), Universitatea din Nantes etc.

⁷ Marea Britanie: University of Cambridge, University of Oxford, London of School of Economics, University St Andrews etc.

⁸ Italia: Universita di Bologna, Universita Sapienza - Universita di Roma, din Napoli, Universita Cattolica del Scro Cuore etc.

⁹ Dreptul comercial internațional reprezintă în sistemul de drept al Republicii Moldova o subramură de drept, în cadrul ramurii de drept internațional privat și a specialității științifice interdisciplinare: 553.06 – drept internațional și european privat. În timp ce în alte state UE (precum România, Franța...) este recunoscută ca ramură de drept distinctă de dreptul internațional privat.

art.73, denumit „Punerea în libera circulație a mărfurilor și mijloacelor de transport”, prevede la alin.(2): „În cazul rezilierii contractului de leasing operațional până la expirarea acestuia ca urmare a realizării de către locatar a operațiunii de procurare a acestui bun, baza de calcul al drepturilor de import o va constitui valoarea în vamă a mărfurilor date în leasing, stabilită la data plasării acestora în regim de admitere temporară. Suma cumulativă a plăților calculate nu trebuie să depășească suma drepturilor de import datorate la data introducerii bunului în regim de admitere temporară, în cazul în care ar fi fost aplicat regimul vamal de import”.

Prin urmare, **dreptul bancar** – ramură de *jus publicum*, examinează și studiază subiecții (persoane fizice și juridice, inclusiv companii de leasing) care prestează servicii ori desfășoară activități pe piața de capital în temeiul normelor juridice ale Legii Republicii Moldova privind activitatea băncilor, nr.202 din 06.10.2017, în vigoare din 01.01.2018. Articolul 14 al acestei legi, intitulat „Activitățile permise băncilor” stipulează: „Băncile pot desfășura în limita licenței acordate următoarele activități: b) ... finanțarea tranzacțiilor comerciale (inclusiv forfetare); c) leasing financiar etc.”.

Referindu-se la **practica judiciară** în domeniul tranzacțiilor de comerț exterior, **Rene Rodiere și J.L.Rives-Lange** susțin că „mijloacele și modalitățile de plată în comerțul internațional au un rol important în facilitarea tranzacțiilor și derularea schimburilor comerciale” [13].

O analiză atentă a **practicii juridictionale și arbitrale** demonstrează importanța și necesitatea: a) cunoașterii temeinice a reglementărilor în vigoare în domeniul comerțului internațional; b) interpretării lor corecte în procesul încheierii și derulării contractelor; c) stipulării unor clauze de natură a facilita aplicarea riguroasă a exigențelor normative care guvernează schimburile comerciale internaționale [14].

La fel, **Codul fiscal** al Republicii Moldova [15], în special art.5 pct.18, recunoaște *contractul de leasing financiar* ca fiind orice contract de leasing care îndeplinește cel puțin una dintre următoarele condiții: a) riscurile și beneficiile aferente dreptului de proprietate asupra bunului care face obiectul leasingului să fie transferate locatarului la momentul încheierii contractului de leasing; b) suma ratelor de leasing să reprezinte cel puțin 90% din costul de intrare al bunului dat în leasing; c) contractul de leasing să prevadă expres transferul către locatar la momentul expirării contractului, al dreptului de proprietate asupra bunului care face obiectul leasingului; d) perioada de leasing să depășească 75% din durata de funcționare utilă a bunului care face obiectul leasingului.

Așadar, **dreptul civil** ca ramură de *jus privatum* studiază, de regulă, normele juridice ale leasingului *de consum*, guvernate și inserate în Cartea a III-a *Obligațiile*, Titlul III *Categorii de obligații*, Capitolul X *Leasingul* (art.1314-1328) din Codul civil al RM [16], format prin definiție din locator (creditor financiar) și locatar. Deci, definiția se referă la leasingul de *consumație* care are ca scop satisfacerea unor necesități vitale ale persoanelor fizice și juridice, precum: telefoane mobile, mașini agricole, tractoare, combine etc.

Dreptul antreprenorial cercetează la fel instituția leasingului prin prisma normelor de drept civil cu caracter general și a normelor de drept special conținute în Legea cu privire la leasing, nr.59 din 28.04.2005 [17], dar cu scopul de obținere a unui profit în vederea dezvoltării activității de antreprenariat intern. Astfel, potrivit principiului interpretării unei reguli de drept „*specialia generalibus derogant*”, dispozițiile speciale derogă de la dispozițiile generale. Altfel spus, dacă există două norme de drept, dintre care una cu aplicare generală, iar alta cu aplicare specială, delimitată, se va aplica norma(regula) specială.

În art.3 al Legii nr.59 din 28.04.2005 legiuitorul moldav definește contractul de leasing astfel: *contact în a cărui bază o parte(locator) se obligă, la cererea unei alte părți(locatar), să îi asigure posesiunea și folosința temporară a unui bun, contra unei plăți periodice (rată de leasing) achiziționat sau produs de locator, iar la expirarea contractului să respecte dreptul de opțiune al locatarului de a cumpăra bunul, de a prelungi contractul de leasing ori de a face să înceteze raporturile contractuale.*

Așadar, **normele de drept investițional** își găsesc reflectare în cadrul normelor fundamentale (art.126 alin.(2) lit.h) din Constituția RM), care stipulează: „Statul trebuie să asigure inviolabilitatea investițiilor persoanelor fizice și juridice, inclusiv străine”.

Astfel, în art.3 din Legea cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător, nr.81-XV din 18.03.2004 [18], cu modificările ulterioare, se dă definiția noțiunii de *investiție* – totalitate de bunuri (active) depuse în activitatea de întreprinzător pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv prin contractul *de leasing financiar* pentru a se obține venit.

Dreptul comerțului internațional studiază leasingul, de obicei, nu doar prin prisma normelor Codului civil, a Legii cu privire la leasing, dar și prin normele convenționale, precum cele conținute în Convenția de la Ottawa din 28 mai 1988 privind leasingul financiar internațional. Contractul de leasing financiar, reglementat în art.3 (completat prin Legea nr.60-XVI din 28.04.2005) îmbracă haina contractului comercial internațional modern după formă și conținut, fiind o operație complexă.

Sub *aspect științifico-practic*, „leasingul internațional”, ca instituție juridică a subramurii dreptului comerțului internațional, se referă doar la prima parte a obiectului cercetat. Partea a doua „*instituție interdisciplinară*” reprezintă elemente ale *dreptului internațional privat* și ale *dreptului european privat* pe care le vom examina succint, în continuare.

Dreptul internațional privat studiază leasingul din punctul de vedere al legii aplicabile contractului internațional. Conceptele doctrinare juridice și-au găsit consacrare în art.2577 alin.(1) din Codul civil al RM [19]: „*La determinarea legii aplicabile raporturilor de drept privat cu element de extraneitate, se ia în considerare calificarea noțiunilor juridice efectuată conform legii Republicii Moldova, dacă legea sau tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte nu prevăd altfel*”. Alineatul (2) al aceluiași articol prevede: „*În cazul în care noțiunile juridice care necesită calificare juridică nu sunt cunoscute legii Republicii Moldova ori sunt cunoscute sub o altă denumire sau cu un alt conținut și nu pot fi determinate prin interpretare conform legii Republicii Moldova, se poate lua în considerare calificarea juridică conform legii străine, dacă astfel nu se limitează drepturile civile, ori dacă nu se stabilesc măsuri de răspundere civilă*”.

Codul civil al RM, Cartea V *Normele de drept internațional privat* (normele conflictuale), nu reglementează direct instituția leasingului, dar îmbracă forma actului juridic propriu-zis stipulat în Capitolul IV (art.2614) denumit „*Legea aplicabilă condițiilor de formă ale actului juridic*”. Prin urmare, legea aplicabilă actului juridic civil coincide cu legea aplicabilă actului de comerț internațional și, respectiv, cu leasingul internațional propriu-zis.

Deci, pentru leasingul internațional sunt aplicabile condițiile de formă și de fond ale legii alese de către părți, așa cum este prevăzut de art.2614, 2615 din Cod civil al RM.

Astfel, art.2614 din acest cod stipulează:

Condițiile de formă ale actului juridic sunt stabilite de legea statului care guvernează fondul actului juridic. Actul juridic se consideră totuși valabil din punctul de vedere al formei dacă îndeplinește una dintre următoarele condiții:

- a) este respectată legea locului unde a fost întocmit;
- b) este respectată legea națională sau legea reședinței obișnuite a persoanei care l-a întocmit;
- c) este valabil conform legii aplicabile potrivit dreptului internațional privat al autorității care examinează validitatea actului juridic.

La rândul său, art.2615 din același cod dispune:

(1) *Condițiile de fond ale actului juridic sunt stabilite de legea aleasă de părți sau, după caz, de autorul său.*
 (2) *Alegerea legii aplicabile actului juridic trebuie să fie expresă ori să rezulte neîndoelnic din cuprinsul acestuia sau din circumstanțe.*

(3) *Părțile pot alege legea aplicabilă totalității sau numai unei anumite părți a actului juridic.*

(4) *Înțelegerea privind alegerea legii aplicabile poate fi modificată ulterior încheierii actului juridic. Modificarea are efect retroactiv, fără să poată totuși: a) să infirme validitatea formei acestuia; sau b) să aducă atingere drepturilor dobândite între timp de terți.*

În ceea ce privește principiile și ideile relevante **dreptului european privat**, acestea își găsesc izvorul în normele studiate de către dreptul internațional privat, dreptul comerțului internațional, de alte norme ale tratatelor economice, inclusiv Acordul de Asociere UE-RM, aplicabile spațiului statelor Uniunii Europene și celor asociate.

Carmen Tamara Ungureanu în „Cuvânt înainte” la studiul *Dreptul european privat al afacerilor* definește dreptul european privat al afacerilor ca fiind un drept internațional privat european al Uniunii Europene. Acest domeniu este reglementat, în principal, de Convenția de la Bruxelles din 1968 cu privire la competența judiciară și executarea deciziilor în materie civilă și comercială, care a fost înlocuită, începând cu 1 martie 2002, cu Regulamentul Comunității Europene nr.44/2001 cu privire la competența judiciară, recunoașterea și executarea deciziilor în materie civilă și comercială. Așadar, problemele de bază pe care le ridică dreptul internațional privat, și anume, conflictele de jurisdicții și conflictele de legi, sunt soluționate de

cele două Convenții, de la Bruxelles (Regulamentul Comunității Europene nr.44/2001) și, respectiv, de la Roma. Există și alte reglementări aplicabile în statele Uniunii Europene sau norme comunitare, care conțin reguli de competență jurisdicțională sau legislativă, precum: Convenția de la Haga din 1986 cu privire la legea aplicabilă vânzării internaționale de mărfuri, Convenția de la Viena din 1980 cu privire la vânzarea internațională de mărfuri, Regulamentul Comunității Europene din 1993 cu privire la marca comunitară ș.a. Acestea ar putea forma obiectul unui viitor studiu, *Dreptul european privat al afacerilor special* [20].

Cu titlu de exemplu de norme uniforme de drept european privat servește art.3 „*Libertatea de alegere*” din Regulamentul (CE) nr.593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma 1)¹⁰. Astfel, art.3 alin.1 din Regulament prevede: „*Contractul este guvernat de legea aleasă de către părți. Această alegere trebuie să fie expresă sau să rezulte, cu un grad rezonabil de certitudine, din clauzele contractuale sau din împrejurările cauzei. Prin alegerea lor, părțile pot desemna legea aplicabilă întregului contract sau numai unei părți din acesta*”.

I. Mămăligă, în lucrarea *Determinarea legii aplicabile contractului comercial internațional cu concursul normelor conflictuale și convenționale europene și universale uniforme*, concluzionează următoarele: „...ținând cont de evoluția normelor conflictuale în sistemul de drept național, deducem că dreptul conflictual în Republica Moldova reprezintă norme de drept: civil, comercial, familial, procedural civil, al muncii, informațional, al proprietății intelectuale, precum și norme conflictuale convenționale europene și universale...” [21]. În continuare susține că „...normele conflictuale își găsesc izvorul atât în cadrul unei sau mai multor legi naționale, cât și în contextul tratatelor de dimensiune universală sau regional-europeană, care au la bază principiile generale de drept” [22].

Un alt izvor de drept european la nivel public și privat și-a găsit manifestare și în unele clauze din Capitolul 10 „Politica cu privire la industrie și întreprinderi” al Acordului de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova¹¹. Scopurile Asocierii sub aspect politico-economic sunt stipulate în art.1 al Acordului, fiind următoarele: *a promova asocierea politică și integrarea economică între Părți în baza valorilor comune și legăturilor strânse, inclusiv prin creșterea participării Republicii Moldova în politicile, programele și agențiile UE; a susține eforturile Republicii Moldova în dezvoltarea potențialului său economic prin intermediul cooperării internaționale, precum și prin armonizarea legislației sale la legislația Uniunii Europene; a crea condiții pentru relații economice și comerciale sporite care vor conduce la integrarea treptată a Republicii Moldova pe Piața Internă a UE ..., inclusiv prin crearea Zonei de Liber Schimb Aprofundată și Cuprinzătoare care va prevedea armonizarea amplă a cadrului de reglementare și liberalizarea accesului pe piață, în conformitate cu drepturile și obligațiile care decurg din calitatea de membru al OMC, și la aplicarea transparentă a acestor drepturi și obligații;... Prin urmare, art.62 prevede: „Părțile vor dezvolta și consolida cooperarea lor în domeniul politicii industriale și cu privire la întreprinderi, astfel îmbunătățind mediul de afaceri pentru toți operatorii economici, dar punând un accent deosebit pe întreprinderile mici și mijlocii (ÎMM). Cooperarea consolidată ar trebui să îmbunătățească cadrul administrativ și de reglementare atât pentru întreprinderile din Republica Moldova, cât și pentru cele din UE care activează în Republica Moldova și în UE, și ar trebui să se bazeze pe politicile industriale și cu privire la ÎMM ale UE, luând în considerare principiile și practicile recunoscute pe plan internațional în acest domeniu”.*

Aplicarea Convenției UNIDROIT de la Ottawa din 28.05.1988 privind leasingul financiar internațional¹² este supusă îndeplinirii a două condiții, respectiv, ca finanțatorul și utilizatorul să se găsească în state diferite și ca statul finanțatorului, statul utilizatorului și statul furnizorului să fie state părți la Convenție sau ca atât contractul de vânzare, cât și contractul de leasing propriu-zis să fie reglementate de legea unui stat parte la Convenție.

¹⁰ Prezentul Regulament se aplică de la 17 decembrie 2009, cu excepția art.26, care se aplică de la 17 iunie 2009. În statele membre, acest Regulament înlocuiește Convenția de la Roma, cu excepția teritoriilor statelor membre care intră în domeniul de aplicare teritorial al respectivei Convenții și cărora nu li se aplică prezentul Regulament în temeiul art.299 din tratat (art.24 din Regulament).

¹¹ Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele sale membre și Republica Moldova a fost semnat la Bruxelles la 27.06.2014, în vigoare de la 1 iulie 2016.

¹² Convenția UNIDROIT privind leasingul financiar internațional, deschisă semnării la Ottawa la 28 mai 1988, în vigoare din 1 mai 1995, leagă mai mult de 9 state aderente sau ratificante, precum Franța (1991), Italia (1993), Nigeria (1994), Ungaria (1996), Panama (1997), Lituania (1997), Federația Rusă (1998), Belarus (1998), Uzbekistan (2000) etc. Deși Moldova și România nu sunt părți la prezenta Convenție, normele tratatului propriu-zis pot fi utilizate de agenții economici autohtoni și străini ca norme cutumiare non-scriptum.

Deși Republica Moldova și România nu sunt părți la Convenția UNIDROIT din 28.05.1988, normele sale pot fi utilizate ca norme cutumiare cu aceeași forță juridică. Cu toate acestea, Convenția stipulează perfect că este necesar instrumentul de aderare la tratatul comercial-economic propriu-zis. Astfel, aderarea la tratatul menționat ar favoriza și impulsiona dezvoltarea relațiilor comerciale internaționale prin leasing, inclusiv investițiile străine, iar investitorii străini ar obține o doză de garanție juridică de la statul autohton.

În spațiul european o convenție similară celei de la Ottawa din 1988, care ar governa operațiunile de leasing între țările europene, lipsește, iar Convenția menționată devine un instrument juridic necesar și pentru statele membre și asociate la Uniunea Europeană.

Concluzii

1. Studiind gradul de cercetare în literatura de specialitate a instituției juridice de leasing financiar, a unor varietăți de leasing financiar și operațional internațional, observăm că au rămas neelucidate unele aspecte ale leasingului financiar internațional, precum cel legat de atragerea investițiilor străine prin mișcarea de capital financiar și alte mărfuri din unele state ale Uniunii Europene spre Republica Moldova, iar spre statele vest-europene – de capital uman și brațe de muncă ale propriilor cetățeni.

2. Prin caracterul său cognitiv, leasingul financiar internațional reprezintă nu doar o operație economică externă, ci și o componentă a instituției interdisciplinare a dreptului privat și se încadrează perfect în profilul științific de drept privat; specialitatea: 553.06 – drept internațional și european privat în cadrul sistemului de drept al Republicii Moldova.

3. Un tratat european care ar governa operațiunile de leasing între țările membre și asociate la Uniunea Europeană lipsește. Prin urmare, asemenea lacună poate fi complinită prin aderarea statelor membre ale Uniunii Europene neaderente și a Republicii Moldova la Convenția UNIDROIT de la Ottawa din 28 mai 1988, în vigoare din 1 mai 1995, care ar accelera investițiile străine sub diverse forme, de mărfuri și capital prin intermediul leasingului financiar internațional din partea statelor vest-europene, parte la tratatul menționat.

Referințe:

1. *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediția a 2-a. București: Univers Enciclopedic Gold, 2009, p.2, 203.
2. Houtte, H.V. *The Law of International Trade*. London: Sweet and Maxwell, 1995, p.1.
3. JACQUET, J.-M., DELEBECQUE, Ph. *Droit du commerce international*. Paris: Dalloz, 1997, p.121.
4. POPESCU, T.R. *Dreptul comerțului internațional*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1983, p.143-144.
5. MAZILU, D. *Dreptul comerțului internațional. Partea specială*. București: Lumina Lex, 2001, p.301.
6. GRIBINCEA, L. *Dreptul comerțului internațional*. Chișinău: Reclama, 2014, p.586.
7. MAMALIGA, I., CREȚU, A. Leasingul – contract modern în dreptul comerțului internațional. În: *Revista Relații Internaționale Plus* (Chișinău), 2013, nr.2, p.147-160; *Revista Națională de Drept* (Chișinău), 2014, nr.5, p.40-44.
8. *Noul dicționar universal al limbii române*. Chișinău-București: Litera Internațional, 2007, p.612.
9. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*. București: Univers Enciclopedic, 1998, p.496.
10. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Nomenclatorului specialităților științifice, nr.199 din 13.03.2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.60-63 (4378-4381), unde se menționează domeniul: 5 științe sociale și economice; ramura științifică: 55 științe juridice; profilul științific: drept privat; specialitatea științifică: 553.06. – drept internațional și european privat.
11. *Micul dicționar academic*. Vol.III, literele I-Pr. București: Univers enciclopedic, 2013, p.69. Explică sensul cuvântului *interdisciplinar* – care aparține mai multor discipline sau care stabilește relații între mai multe discipline sau științe, care este fundamentat pe transferul de metodologii și concepte între discipline.
12. Codul vamal al Republicii Moldova cu modificările ulterioare, adoptat la 20.07.2000, publicat la 01.01.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007. Ediție specială.
13. RODIERE, R., RIVES-LANGE, J.L. *Droit bancaire*. Paris: Dalloz, p.23. În: Mazilu, D., Șandru, D.-M. *Practică juridicțională și arbitrală de comerț internațional*. București: Lumina Lex, 2002, p.47, 48-49.
14. *Ibidem*.
15. Codul fiscal al Republicii Moldova, nr.1163-XIII din 24.04.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr.62/522.
16. Noul Cod civil al Republicii Moldova, reprezintă legea organică nr.1107-XV din 6 iunie 2002 intrată în vigoare la 1 ianuarie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.82-86(967-971), cu modificările ulterioare intrate în vigoare la 01.03.2019.
17. Legea cu privire la leasing, nr.59 din 28.04.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr.92-94, cu modificările ulterioare.

18. Legea cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător, nr.81-XV din 18.03.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr.64-66/344, art.3 completat prin Legea nr.60-XVI din 28.04.2005, în vigoare din 08.07.2005 cu modificările ulterioare.
19. Cartea a Cincea *Dreptul Internațional Privat* (art.2576-2671) din Noul Cod civil al Republicii Moldova.
20. UNGUREANU, C.T. *Dreptul european privat al afacerilor*. Iași: Junimea, 2002, p.5-6.
21. MAMALIGA, I. Determinarea legii aplicabile contractului comercial internațional cu concursul normelor conflictuale și convenționale europene și universale uniforme. În: *Revista Națională de Drept*, 2012, nr.3, p.28-29.
22. *Ibidem*, p.30.

Date despre autor:

Adrian CREȚU, doctorand, Școala doctorală *Științe Juridice, Politice și Sociologice*, Universitatea de Stat „Dimitrie Cantemir”.

E-mail: adrian_crețu_ion@yahoo.com

Prezentat la 11.02.2019